

Glosy a aktuality.

Promlčení nároku na mzdu za práce nedomovnické (3 roky nebo 30 let).

I.

§ 6 odst. 2 zák. č. 82/20 Sb., kterým se upravují právní poměry domovníků, stanoví:

Kromě takových prací, vyžadovaných správou samou, nejsou povinni domovníci konati bezplatné služby; konají-li jinaké služby, sluší je odměňovati podle mzdy v místě obvyklé.

§ 9 odst. 1 cit. zák. stanoví:

Mimo byt a náhradu hotových výloh, spojených se správou domu, přísluší domovníku za konané práce od vlastníka domu odměna smluvená nebo v místě obvyklá. Výše její může stanovena býti....

II.

Pokud jde o úplatu za práce nedomovnické, vznikl dvojí názor:

a) Názor, že neodbrží-li domovník »přiměřenou úplatu« ve smyslu § 6 odst. 2 za nedomovnické práce, může svůj nárok na nedoplatek jemu příslušející odměny uplatnit do 30 let, neboť jde o nárok z bezdůvodného obohacení a nikoli ze smlouvy pracovní. Tento názor jest zastáván

1. judikaturou Nejvyššího soudu,

2. Kavalírem v čl. »Domovnický zákon v praksi«, soudcovské listy XX, 1939 str. 6,

3. Suchánkem v čl. »Povaha nároku na mzdu za práce nedomovnické«, Soudcovské listy XXIII, 1942, str. 220 a násl. a str. 236 a násl.

b) Názor, že celý nárok na odměnu za nedomovnické práce jest nárokem ze smlouvy pracovní a podléhá tedy promlčení 3letému. Tento názor jest zastáván těmito autory:

1. Bouzek »Domovnický zákon«, Právnícké knihkupectví a nakladatelství v Praze 1941, str. 42 a 84,

2. Tureček v čl. »Mzda za práce nedomovnické«, Právník, LXXX-1941, str. 233 a násl.

3. Tureček v čl. »Promlčení nároku na mzdu za práce nedomovnické«, Soudcovské listy, XXIII-1942, str. 194 a násl.,

4. Tureček v čl. »Condictio ostiarum«, Soudcovské listy, XXIII-1941, str. 250 a násl.

III.

Problém byl vyvolán tím, že ustanovení o výši odměny, totiž že odměna nesmí býti vyšší než »v místě obvyklá«, jest kogentní a smluvně nelze odměnu nižší ujednat. Obdoba se vyskytuje v praksi u odměny za práci přes čas (viz důvody pl. rozh. z 21. VI. 1937 Pres. 398/37, Vážný 16.217).

V obou případech se v praksi připouští, aby úplata byla sjednána paušálně. I v takovém případě však musí býti tak vysoká, aby kogentní předpis nebyl porušen.

O nějaké ustanovení »veřejnoprávní« ovšem zde nejde. Sjedná-li domácí, že domovník mu bude chodit pro pivo za 20 hal., a myslí-li si domovník, že mu za pochůzku patří 1 K jako mzda »v místě obvyklá«, jde přece jen o soukromý zájem a o nic jiného.

Problém kotví v právní konstrukci:

Přestanou vykonávané práce býti pracemi podle smlouvy, když odměna byla sjednána níže než přípustno? Jsou-li totiž konány podle smlouvy (obligační právní poměr), tedy nebude možno mluvit o tom, že by byly konány bez právního důvodu, a bude pak míti za to, že platí promlčení 3leté pro uplatňování nároku na doplatek.

1. Mají-li strany v úmyslu bezplatnost prací, tedy i u nedomovnických prací domovníka (i u prací přes čas u zaměstnance), je beze všeho přípustno darování.

2. Mají-li strany v úmyslu úplatnost, tedy dochází k úplatné smlouvě, při které obligace sama není stižena důvodem nějaké neplatnosti (konstantní judikatura k § 879 obč. zák.). Závadná je pouze ujednaná výše úplaty, pakli

nedosahuje kogentně zákonem žádané výše »mzdy v místě obvyklé« u nedomovnických prací domovníka podle § 6 odst. 2. Jestliže však tato výše sama jest neplatná, tedy na místo ujednání stran v tomto bodě smlouvy nastupuje výše zákonem kogentně předepsané, totiž »mzda v místě obvyklá«. Podle našeho názoru tedy jest logické, když právní povaha nároku ze smlouvy zůstane nezměněna, ať šlo o mzdu ujednanou nebo mzdu na místo ujednané substituovanou podle zákonného předpisu § 6 odst. 2.

Pak ovšem i pro nedoplatek může přijetí v úvahu jenom promlčení 3leté a nemůže jíti o nárok z bezdůvodného obohacení. Opačné řešení Nejvyššího soudu podle toho nevhovuje ani struktuře právních řádů, ani potřebám hospodářského života.

IV.

Cenové zákonodárství přináší obdobný problém, jenže obráceně: cenovými předpisy je stanovena kogentně maximální výše úplaty, kdežto ve shora zmíněných případech jde o kogentní stanovení minimální výše odměny. Logicky musí řešení dopadnouti u obou otázek stejně. Buď porušením kogentního předpisu o úplatě přestává původní smluvní nárok býti nárokem ze smlouvy a stává se nárokem z bezdůvodného obohacení anebo svoji původní povahu neztrácí. Vývoj judikatury u úplatných smluv, porušujících cenové předpisy v otázce úplaty, směřuje k tomu, že smlouva sama zůstane platná, avšak úplata sjednaná se pokládá za platně sjednanou jenom do přípustné výše. Připouští se žaloba ze smlouvy a má úspěch jen částečný, to jest jen co do výše cenově nezavadné (alespoň tehdy, pokud tu není možnost »tolendí«). Nepokládá se tedy uplatňování nároku ze smlouvy za nepřipustné a neodkazuje se věřitel na to,

aby žaloval pro neplatnost celé smlouvy z právního důvodu bezdůvodného obohacení druhé strany. Judikatura není ovšem ještě uzavřena.

Rozhodně však tento nový problém jest s to, přispěti k objasnění problému nároku na odměnu za nedomovnické práce domovníků, resp. jest s to ověřiti správnost či nesprávnost dosavadní praxe.

U prací přes čas rozhodl nejvyšší soud již několikráte, že odměna za ně se promlčuje v tříleté lhůtě. V rozh. z 12. listopadu 1937 Rv I 2038/37, Sbíрка rozh. při Věstníku min. sprav. č. 239 uvedl:

Nejvyšší soud již v rozh. č. 9413 a 11.165 a v důvodech rozhodnutí 6983 a 8896 dovodil zásadu, že nárok na odměnu za zakázanou práci přes čas je nárokem ze mzdy a promlčuje se jako pohledávka platu ze služ. smlouvy ve třech letech (§ 1486, č. 5 obč. zák.).

K výkladu § 18 zák. č. 108/1933 Sb. o ochraně cti.

Krajský jako odvolací soud v Mor. Ostravě pod č. j. To VII 517/42 projednával tento případ:

Soukromá žalobkyně K. podala dne 27. V. 1942 na obviněnou B. u okresního soudu pro Mor. Ostravu — západ trestní žalobu pro přestupek proti bezpečnosti cti. Při hlavním přelíčení dne 12. VI. 1942 byla obviněná B. odsouzena, ohlásila však a provedla odvolání co do viny. Odvolání provedeno bylo 27. VI. 1942, odvolací hlavní přelíčení před krajským soudem v Mor. Ostravě nařizeno bylo teprve na den 12. XI. 1942. Zatím táž žalobkyně K. podala na tutěž obviněnou B. dne 22. X. 1942 další trestní žalobu pro přestupek proti bezpečnosti cti, který měl býti spáchán dne 23. IX. 1942 a na to obviněná B. podala proti soukromé žalobkyni K. dne 29. X. 1942 protižalobu pro přestupky proti bezpečnosti cti, jichž se měla dopustiti žalobkyně K. dne 22. IX. a 23. IX. 1942. O této žalobě a protižalobě nařizeno bylo

hlavní přelíčení na dne 6. XI. 1942. Obviněná B. pravoplatným rozsudkem při tomto přelíčení byla osvobozena, v řízení o protižalobě uzavřen pak byl smír toho obsahu, že žalobkyně B. upustila od trestního stíhání, když obdržela od obviněné K. do protokolu písemné dostiučinění a když mezi spornými stranami bylo domluveno, že útraty řízení o žalobě a protižalobě se vzájemně ruší. Při odvolacím hlavním přelíčení dne 12. XI. 1942 v trestní věci žalobkyně K. proti obviněné B. uplatňoval obhájce obviněné B. zmatečnost podle § 281, č. 9, lit. b) tr. ř. proto, že žalobkyně K. při hlavních přelíčeních o žalobě a protižalobě konaných dne 6. XI. 1942 u okresního soudu pro Mor. Ostravu-západ, nevyhradila si ve smyslu § 18 zák. č. 108/1933 stíhací právo pro pokračování v projednávání trestní věci, která před podáním žaloby a protižaloby skončena byla dne 12. VI. 1942 v I. instanci odsuzujícím rozsudkem, proti němuž obviněná B. však včas ohlásila a provedla odvolání.

Šlo tedy v tomto případě o řešení právní otázky, zda soukromá žalobkyně K. byla povinna ve smyslu § 18 zák. o ochraně cti vyhradit si v následných urážkových sporech stíhací právo pro věc, která již před tím k její žalobě skončila odsuzujícím rozsudkem, proti němuž bylo včas ohlášeno a provedeno odvolání. Dosavadní praxe stojí na stanovisku, že této výhrady jest potřeba, i když trestní žaloba, pro níž další stíhání má být vyhrazeno, byla již podána. Otázka však, zda tato výhrada jest nutná i v případě, když věc, pro níž další stíhání má být vyhrazeno, skončila již v I. instanci nepravoplatným rozsudkem, jest v praxi spornou, neboť zde jde o otázku, jaký význam má vůbec výhrada podle § 18 zák. o ochraně cti, jakého jest dosahu a kdy nutno mít za to, že stíhací právo soukromého žalobce zaniká.

Tuto právní otázku rozřešil krajský soud v Mor. Ostravě v tom smyslu, že soukromá žalobkyně K. i přes to, že k její žalobě obviněná B. byla již nepravoplatně odsouzena, byla povinna v následných urážkových věcech další stíhání B. pro potřebu odvolacího řízení si vyhradit. Jelikož tak se nestalo, uznal odvolací soud právem, že odvolání obviněné B. se vyhovuje a tato se podle § 259/2 tr. ř. osvobozuje s povinností soukromé žalobkyně nahradit obviněné útraty řízení obou stolic. V důvodech odvolacího rozsudku uvádí odvolací soud doslovně toto:

»Zbývalo tudíž odvolacímu soudu posoudit, zda výhrada ve smyslu § 18 cit. zák. je nutná i v tom případě, kdy první záležitost byla již soudem I. stol. rozhodnuta, rozsudek však následkem podaného odvolání nestal se dosud pravoplatným. Soud odvolací pak dospěl k tomu přesvědčení, že tato výhrada, je-li po vynesení rozsudku I. stol., který dosud není pravoplatným, projednávána mezi týmiž stranami nová žaloba podle zák. o ochraně cti, jest nutná. Předpisy § 18 zák. č. 108/33 Sb. v tom směru jsou velmi přísné a v citaci uvedeného zákonného ustanovení jest uvedeno přímo, že došlo-li ke smíru nebo k rozsudku o soukromé žalobě pro některý trestní čin, trestný podle zák. o ochraně cti, může jedna strana stíhat druhou stranu pro jiný takový trestní čin, který proti ní spáchala do ujednání smíru, nebo do konce průvodního řízení, jen když si před smírem nebo před ukončením průvodního řízení výslovně vyhradila právo ji stíhat. Z toho patrně, že soukromý žalobce pozbývá stíhacího práva, jestliže si ve smyslu § 18 cit. zák. nevyhradil v záležitosti dříve ukončené obžalovaného stíhat. Jak již uvedeno, byly projednávány před pravoplatným ukončením předmětné záležitosti v době vynesení rozsudku I. stol. a před rozhodnutím odvolacího soudu 2 trestní záležitosti, a sice jednak soukromá žaloba K. proti B., jednak protižaloba B. proti K. První věc skončila dne 6. XI. 1942 osvobozením obžalované B., druhá pak podle obsahu protokolu skončila smírem z téhož dne. Soukromá žalobkyně věděla dobře, že mezi ní a obžalovanou jest ještě v chodu dosud odvolacím soudem nerozhodnutá předmětná záležitost, přes to však patrně v domnění, že toho není zapotřebí ani v řízení o žalobě, ani v řízení o protižalobě stíhání obžalované ve smyslu

§ 18 zák. o ochraně cti si nevyhradila. Tím podle přesvědčení odvolacího soudu ztratila stíhací právo v dosud neukončené předmětné trestní věci.»

Tímto rozhodnutím krajský jako odvolací soud v Mor. Ostravě posta-

vil se zřejmě na široký základ § 18 zák. o ochraně cti a pronesl právní názor, kterým zasahuje i do obsahu ustanovení § 530 tr. z., který ustanoveními zák. o ochraně cti zůstal nedotčen. Vladimír Bláha.

Literatura.

Ernst Swoboda-R. Bartsch: *Das österreichische Allgemeine bürgerliche Gesetzbuch*, Wien 1941—42.

1. Systematické zpracování leží v dokončeném vydání před námi. Je to učebnice, rozdělená ve 4 díly. První tři z nich zpracoval profesor Dr. jur. Dr. rer. pol. h. c. Ernst Swoboda, přednosta ústavu pro sjednocení práva a SA Sturbannführer, jak je uvedeno na titulním listě, a obsahují celou materii občanského práva s výjimkou práva dědického. Čtvrtý svazek, jednající o právu dědickém, zpracoval honorární profesor senátní president mimo službu Dr. jur. Robert Bartsch.

2. Ernst Swoboda je nám znám především jako jeden ze zástupců německé university při kodifikačních pracích na osnově neuskutečněného býv. československého občanského zákoníka. Sám na několika místech (212/II a j.) to zdůrazňuje. Jest znám hlavně jako znalec obligacího práva, jímž se obírá více než tři desetiletí, (předmluva k III.) a ve velkém Klangově komentáři zpracoval tyto partie: smlouvu darovací, schovací, půjčku, zápůjčku, smlouvu zmocňovací, nezmocněné jednatelství, versio in rem, § 1174 a kondikce (§§ 1431 až 1437). Proto také ve svém díle, které jako učebnice má rozsah značně zhuštěný, odkazuje vždy na svoje zpracování v Klangově komentáři.

a) Swobodovo zpracování nutno pokládati za právníkou událost. Je známo, že v rámci německé nacionálně-socialistické ideologie byla kulturní a politická historie lidstva analysována s hlediska rasového přehledně v Rosenbergově *Mythus des XX. Jahrhunderts*. Toto dílo načrtává jen základní rysy a v jednotlivých oborech přenechává vypracování specialistům. V oboru občanského práva můžeme pokládati za takové propracování Swobodův výklad občanského práva, který před námi leží. Rosenberg rozdělil jednotlivé historické prvky a osobnosti na skupinu nordickou (sem řadí na př. Ježíše, Kanta, Diokleciána, Danteho) a na skupinu asiatskou, chthonickou

(sem řadí na př. Pythagora, Macchiaveliho, Žižku z Trocnova), a vykládá a zdůrazňuje dějiny z rasových vlastností těchto osobností a zjevů. Stejně tak Swoboda rozlišuje právníké učence na skupinu germánskou a skupinu židovskou a dokazuje na jednotlivých místech, že tam, kde duch občanského zákoníka nebyl pochopen, nebo byl zkreslen jeho vykladači, šlo o učence židovské (na př. Grünhut 213/II, Pisko 18/III, Unger 82/III, dále na straně 224/III při smlouvě zmocňovací).

Swoboda ukazuje na germánské prvky obsažené v občanském zákoníku a klade si za úkol dosáhnouti, aby »přednosti našeho zákoníka byly zakotveny i v budoucím (německém) *Volksgesetzbuch*«.

I jinak, zejména v obligacním právu, má Swoboda stálý zřetel k politickému vývoji a k příkazům národního společenství, jak o tom svědčí jeho výklady o náhradě škody a zejména celá kapitola o historickém vývoji pracovní smlouvy (300 až 308/III, avšak též 220/III u zápůjčky).

Jest tedy nutno Swobodovo dílo hodnotiti jako vážné dílo, psané z plného přesvědčení autorova.

b) Swoboda zdůrazňuje, že přednosti občanského zákoníka byly dosaženy hlavně tím, že vznikl v době předliberalistické, takže zásady liberalismu neměly na jeho obsah vlivu. Dále vysvětluje jeho přednosti tím, že tvůrce jeho, Franz von Zeiler, se řídil myšlenkami filosofie Kantovy. V celém svém díle dokazuje Swoboda opětovně podrobně tuto souvislost s filosofií Kantovou při jednotlivých ustanoveních.

c) Swobodovi byla přístupna i judikatura Nejvyššího soudu v Brně, a to jest pro nás veliká přednost partií, zpracovaných Swobodou. Pro praxi jest učebnice Swobodova velmi vhodně použitelná právě pro neustálé odkazy a citace judikatury, a to jak předpřevratové, tak nové rakouské i býv. československé, a do podrobností jde Swoboda vůbec jen tam, kde jde o otázky nesporné anebo takové, ve kterých se může odvolávat na judikaturu. Od výsledků judikatury brněnského Nejvyššího soudu se